

Begeleiding van slechthorende kinderen

Wat kan een reguliere school doen om ook slechthorende kinderen onderwijs te kunnen geven, in een klimaat waarin deze kinderen zich prettig voelen en tot hun recht komen?

Inclusief onderwijs betekent dat elk kind de mogelijkheid krijgt om effectief onderwijs te volgen in de eigen buurt, waarbij verschillen tussen kinderen worden gewaardeerd en gerespecteerd. Bij inclusief onderwijs kan elk kind zijn of haar capaciteiten volledig ontplooiën. Dat zou dus ook voor slechthorende kinderen moeten gelden. Maar is inclusief onderwijs voor deze groep mogelijk, terwijl recht wordt gedaan aan hun bijzondere communicatiebehoefte?

In dit dossier vind je een [interview](#) met Annemiek Voor in 't Holt over dit onderwerp.

Daarnaast biedt haar [achtergrondartikel](#) "Westervoort Inclusief. Een fictieve inclusieve school met dove en slechthorende leerlingen" tal van handvatten waarmee leerkrachten van diverse schooltypen hun onderwijs toegankelijk kunnen maken voor kinderen met een gehoorverlies.

Ook vind je verschillende [instrumenten](#) waarmee je zelf als horende leraar een indruk kunt krijgen wat jouw slechthorende leerling(en) hoort, en vooral: wat niet.

Door een blaffend hondje wordt in een [powerpointboekje](#) uitgelegd hoe het oor in elkaar zit, leuk om met de klas eens te bekijken. Op de pagina [Voor kids: zo werkt je oor](#) zijn ook nog handige links voor kinderen te vinden.

Met een [checklist](#) kun je nagaan in hoeverre je zelf daadwerkelijk een actieve luisteraar bent.

Annemiek Voor in 't Holt is logopedist/leerkracht en werkzaam als ambulante begeleider. Daarnaast is zij lid van de Kenniskring van het [Lectoraat Dovenstudies](#). Zij heeft geruime tijd lesgegeven aan slechthorende kinderen, en werkte voor de [Nederlandse Stichting voor het Dove en Slechthorende Kind](#). In 2007 won Voor in 't Holt de [Hermen J. Jacobsprijs](#).

Interview: "Plaats slechthorende kinderen bij elkaar op een school in de buurt"

Er zijn in Nederland circa 1700 leerlingen in de basisschoolleeftijd met een indicatie 'slechthorend'. Daarvan zijn er circa 650 geplaatst in speciaalonderwijsscholen (cluster-2), sh-scholen en sh/esm-scholen en/of dovenscholen. Ruim 1000 kinderen zitten met een 'slechthorend'-indicatie op een reguliere basisschool of op een sbo-school met ondersteuning door ambulante begeleiding. Voor veel slechthorende kinderen biedt het reguliere onderwijs goede mogelijkheden, vertelt Annemiek Voor in 't Holt. De competenties van de leerkracht die hen begeleidt zijn daarbij cruciaal.

"Slechthorende kinderen die samen met kinderen met ernstige spraakmoeilijkheden in een gemengde klas voor sh/esm zitten, zijn meestal in de minderheid. Uit [onderzoek](#) blijkt dat hun leerkrachten vaker dan bij de goedgehoorde ESM-kinderen denken dat zij Oost-Indisch doof zijn, of dromerig. Slechthorende kinderen missen veel grapjes in de klas. Maar ook weten we, dat hun leerkrachten soms minder aandacht besteden aan een duidelijk lipbeeld, om maar eens wat te noemen. Daarom pleit ik ervoor om slechthorende kinderen vaker bij elkaar in de groep te plaatsen. Ook zou in het speciaal onderwijs op meer scholen een 'auditieve leerstroom' ingericht kunnen worden, waar dove en slechthorende leerlingen onderwijs kunnen volgen.

Op slechthorendheid gerichte expertise kan gebundeld worden in ambulante begeleidingsdiensten. Zo zou je enkele slechthorende leerlingen bij elkaar kunnen plaatsen, op een reguliere basisschool in de buurt. Waarschijnlijk zijn er op elke basisschool wel kinderen met lichte gehoorverliezen, of met wisselende gehoorverliezen. Elke leerkracht krijgt dus wel te maken met de gevolgen van slechthorendheid in de

klas. Bijvoorbeeld bij kinderen die veel oorontstekingen hebben of kinderen die trommelvliesbuisjes krijgen. Voor deze kinderen met een heel licht gehoorverlies, is het meestal niet mogelijk om een indicatiestelling te krijgen. Vanwege hun vaak tijdelijke 'onzichtbare handicap' zijn zij wel kwetsbaar, bijvoorbeeld in sociaal opzicht. Maar omdat de criteria voor de indicatiestelling streng zijn, zitten zij zonder extra begeleiding in het regulier onderwijs. Dit geldt ook voor kinderen die aan één kant een gehoorverlies hebben, de 'een-orige kinderen'. Dan zijn er ook nog kinderen die ondanks een goed gehoor toch [auditieve verwerkingsproblemen](#) (AVP) hebben. Hierdoor hebben zij gedeeltelijk vergelijkbare problemen als kinderen met een gehoorverlies. Ook voor deze groepen kinderen is het van belang dat het regulier onderwijs beter is toegerust voor slechthorende kinderen. En dat er meer kennis op de scholen komt over de gevolgen van het hebben van een tijdelijk of blijvend gehoorverlies"

In je artikel "[Westervoort Inclusief. Een fictieve inclusieve school met dove en slechthorende leerlingen](#)" beschrijf je de ideale inclusieve school met dove en slechthorende kinderen. Wat kan een reguliere basisschool doen, om het onderwijs voor deze groep toegankelijk te maken?

"De akoestiek is in veel scholen dramatisch slecht. Dit zou een punt van aandacht voor elke school moeten zijn, al was het maar omdat een slechte akoestiek heel vermoeiend is. Bovendien: elke klas heeft kinderen die slecht horen. De groep met wisselende gehoorproblemen is groot: in de onderbouw misschien wel 20%. We kennen de gevolgen: bij kinderen die slecht horen zie je dat de ontwikkeling van de taal en de woordenschat geremd wordt. De grootte van de woordenschat is een belangrijke voorspeller voor de latere ontwikkeling van het begrijpend lezen. En het begrijpend lezen is weer een voorspeller voor 'schoolsucces' in de toekomst. Een betere akoestiek kan ervoor zorgen dat zij in de klas beter kunnen verstaan en met minder energie. De akoestiek is vaak met weinig middelen te verbeteren. Gordijnen en vloerkleden komen de meeste scholen niet meer in, maar je kunt er als architect en bij het ontwerp van een klas op letten dat een ruimte niet te veel galm krijgt, bijvoorbeeld. Ook de lichtinval in een lokaal is belangrijk. Het is heel vermoeiend om tegen het licht in te kijken naar een leerkracht. Dat belemmert ook het verstaan voor een slechthorend kind.

En misschien wel de allerbelangrijkste tip: zoek een goed plekje in je lokaal voor je slechthorende leerling! Niet te ver achteraan, en met het gezicht naar de leerkracht toe. Zo kun je makkelijk oogcontact maken en hoeft de leerling zich niet steeds te draaien. Liefst een plekje waar de leerling tegelijkertijd een beetje overzicht over de klas heeft. Zo kost het luisteren de minste energie terwijl de leerling toch contact met medeleerlingen houdt.

Kinderen met een cochleair implantaat of een hoorapparaat kunnen baat hebben bij soloapparatuur, een ontvangertje dat ze aan hun CI of hoorapparaat koppelen. Daarmee hoort de leerling de leerkracht zonder dat het omgevingsgeluid hem stoort. Er is ook SoundField- apparatuur beschikbaar die het verstaan in een klaslokaal verbetert, doordat kleine luidsprekers het stemgeluid van de leerkracht iets versterken en beter verspreiden door het lokaal. Hierdoor blijft de leerkracht ook bij galm of geroezemoes verstaanbaar. Veel speciale scholen zijn hier al mee uitgerust, maar in Engeland gebruiken ook veel reguliere scholen zo'n systeem, omdat hiermee ook goedgehoorde kinderen meer ontspannen kunnen luisteren."

Waar kunnen scholen nog meer aan werken?

"Het is heel belangrijk dat slechthorende kinderen andere slechthorende kinderen tegenkomen. Natuurlijk is dat soms lastig te organiseren, omdat er niet zo veel kinderen zijn met een permanent gehoorprobleem. Daarom pleit ik voor het bundelen van expertise op een school in de buurt. De ambulante begeleider kan helpen om de onderlinge contacten tussen slechthorende kinderen te stimuleren. Zo zou je bijvoorbeeld een ontmoetingsmiddag kunnen organiseren. [De Stichting "Zo hoort het"](#), die geleid wordt door slechthorende jongeren is hier al mee begonnen. Op hun website staat een agenda met leuke activiteiten voor slechthorende en dove kinderen en jongeren.

En wat kan de leerkracht zelf doen?

"Voldoende kennis over slechthorendheid en doofheid en een alerte open houding bij de leerkracht is natuurlijk onontbeerlijk. De [Masteropleiding Special Educational Needs](#) kan voor veel docenten van nut zijn. Ook de [Masteropleiding Dovenstudies](#) is een goede keus. Daarnaast: zorg dat je duidelijk zichtbaar bent voor de leerlingen. Blijf zoveel mogelijk op één plek in het lokaal, en zorg dat je je klas kunt aankijken. Door je bewust in te leven in wat een auditieve beperking voor een leerling betekent, kun je het onderwijs aan die leerling al sterk verbeteren. Een open en uitnodigende houding en je open willen stellen voor een kind met een andere wijze van communiceren is de eerste en belangrijkste stap!"

Annemiek Voor in 't Holt is logopedist/leerkracht en werkzaam als ambulante begeleider. Daarnaast is zij lid van de Kenniskring van het [Lectoraat Dovenstudies](#). Zij heeft geruime tijd lesgegeven aan slechthorende kinderen, en werkte voor de [Nederlandse Stichting voor het Dove en Slechthorende Kind](#). In 2007 won Voor in 't Holt de [Hermen J. Jacobsprijs](#).

Wat hoort mijn leerling eigenlijk?

In het powerpointboekje "Oor en horen" wordt uitgelegd hoe het oor in elkaar zit en hoe je een audiogram kunt 'lezen'. En je hoort wat je verstaat met een gehoorverlies of met een CI.

- Ga naar het powerpointboekje [Oor en horen](#).

Via de [Nationale Hoorstichting](#) kun je veel bruikbare informatie bestellen.

- Download hier een [opdrachtenboekje van de Hoorstichting](#) dat bruikbaar is voor pabo-studenten en leerkrachten t.b.v gehoorprojecten binnen het basisonderwijs.

Een ideale inclusieve school met dove en slechthorende kinderen

Welke ervaringen zijn er opgedaan met inclusief onderwijs voor dove en slechthorende kinderen?

Volledige toegang tot communicatie is voor deze groep leerlingen een randvoorwaarde. In dit artikel beschrijft Annemiek Voor in 't Holt onder meer een fictieve school waarmee wordt geschetst hoe een inclusieve school met optimale omstandigheden voor kinderen met auditieve beperkingen en hun goedgevoelde klasgenoten er uit zou kunnen zien.

["Westervoort Inclusief. Een fictieve inclusieve school met dove en slechthorende leerlingen."](#)

Slechthorende kinderen in het gemengde sh/esm onderwijs

De meeste scholen in Cluster-2 zijn scholen waar slechthorende kinderen geplaatst kunnen worden en kinderen met ernstige spraak- en/of taalproblemen (ESM). Ook dove kinderen volgen hier soms onderwijs. Verder kunnen er kinderen geplaatst worden met problemen die vallen in het Autisme Spectrum (ASS).

- Hoe gaat het met de slechthorende kinderen in deze gemengde scholen?
- Hoe is de samenstelling van de klassen?
- Hoe verloopt de communicatie met de slechthorende kinderen in gemengde klassen?
- Vinden hun leerkrachten dat het goed met hen gaat?

Op deze vragen wilde de vakgroep Audiologie van Siméa een antwoord vinden. Daarom werd een enquête onder leerkrachten van gemengde Cluster-2 scholen gehouden.

Lees het artikel ["Slechthorend of Oost-Indisch doof?"](#)

of

Lees het [persbericht van Siméa](#)

Ben jij zelf een actieve luisteraar?

[Doe de test!](#)

Ervaringsverhalen van slechthorende kinderen op een reguliere school

[Anne](#)

Het verhaal van Anne zelf

[Anne op de basisschool](#)

Martien Weber, ambulante begeleider

[Christiaan en Bertold](#)

Agnita Koopman, de moeder van Christiaan en Bertold

[Christiaan en Bertold en de ambulante begeleiding](#)

Agaath Dondorp, de maatschappelijk werker van Christiaan en Bertold

Deze passages zijn afkomstig uit:

Spraak en taalproblemen bij kinderen

Assen: [Uitgeverij Van Gorcum](#) (2000)

ISBN 90 232 3600 9

Verder lezen

- Blume, S. (2006). [Grenzen aan genezen; Over wetenschap, technologie en de doofheid van een kind](#). Amsterdam: Bert Bakker.
- Booth, T. en Ainscow, M., (2007). Index voor Inclusie. Werken aan leren en participeren op school. Tilburg. Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg.
- Burger, E.A. en Hoefnagel, M. (2005). [Handboek Stem- spraak en taalpathologie](#). Houten: Bohn Stafleu van Lochem.
- [Deafness & Education International](#), 2008 John Wiley & Sons, Ltd.
- Isarin, J. (2006). [Hoor hen!](#) Twello: Van Tricht Uitgeverij.
- Sontag, L., Steensel, R. ea. (2008). Communicatie, taalbeleid en schoolkeuze. De mening van ouders van dove en slechthorende leerlingen. Tilburg: IVA.
- Knoors, H. (2006). Educational Responses to varying objectives of Parents of deaf Children: A Dutch perspective. Oxford: Journal of Deaf Studies and Deaf Education 12:2 Spring 2007
- Komesaroff, L.R., en Mc. Lean, M.A., (2006). Being There is Not Enough: Inclusion is both Deaf and Hearing. Deafness and Education International 8.
- Marschark, M. (2007). Raising and Educating a deaf Child. A comprehensive guide to the choices, controversies and decisions faced by parents and educators. New York: Oxford University Press. pp 165.
- Siegel, L. (2000). The Educational Needs of Deaf and Hard of Hearing Children: A Statement of Principle on Fundamental Educational Change. American Annals of the Deaf, Volume 145, No.2
- Tijsseling, C. (2006). Anders doof zijn. Een nieuw perspectief op dove kinderen. Twello: van Tricht uitgeverij.
- United Nations. UNESCO. (2005). Embracing Diversity: Toolkit for Creating Inclusive Learning-Friendly Environments. Becoming an Inclusive Learning Friendly Environment. Bangkok: UNESCO.
- United Nations. UNESCO. (1994). [The Salamanca Statement and framework for action on special needs education](#). p. 24 no. 21.
- Wauters, L.N. en Knoors, H. (2007). Social Integration of Deaf Children in Inclusive Settings. Journal of Deaf Studies and Deaf Education. June 2007

Test je gehoor via internet

Wist je dat je via internet je gehoor kunt testen?

Voor kinderen: [kinderhoortest](#): deze test kun je thuis doen, samen met je ouders.

Voor jongeren: [oorcheck](#): hier kun je ook testen of je MP3-speler wel veilig is voor je gehoor!

Voor volwassenen: [hoortest](#).

Educatief filmmateriaal

Met een dove of slechthorende leerling in de klas kies je natuurlijk voor het kijken naar het jeugdjournaal met een gebarentolk of met ondertiteling! Ook de school-tvprogramma's zijn voor slechthorende leerlingen pas met ondertiteling of gebarentolk te begrijpen, omdat de spreker lang niet altijd in beeld is.

Informatie hierover vind je op [Zien en begrijpen.nl](http://Zien-en-begrijpen.nl). Op deze site (van de Koninklijke Effatha Guyot Groep) staat informatie over programma's op Teleblik die door middel van ondertiteling of een gebarentolk toegankelijk zijn gemaakt voor dove en slechthorende kinderen.

Ook vind je er informatie over het ondertitelen van Cito-toetsen voor de middelbare school.

Om filmpjes op Teleblik te bekijken heb je wel een 'Entree'-account en een digicode van Teleblik nodig.

Alle rechten voorbehouden.

Er rust copyright op dit dossier en andere werken van Onderwijsweb.nl. De eigenaar van Onderwijsweb.nl, de Faculteit Educatie van de Hogeschool Utrecht, behoudt alle rechten (waaronder auteursrechten, merkrechten en octrooien) met betrekking tot de op de website gepresenteerde informatie (waaronder teksten, grafisch materiaal en logo's). Als gebruiker mag u de informatie op beeldscherm bekijken en desgewenst afdrukken. Iedere openbaarmaking of verveelvoudiging, zoals het verspreiden, verzenden, opnemen in een ander werk, netwerk of website, tijdelijke of permanente reproductie, vertalen of bewerken of anderszins hergebruik, is niet toegestaan, tenzij Onderwijsweb.nl en de betreffende auteur als bron wordt vermeld. Commercieel hergebruik is alleen toegestaan met toestemming van de Hogeschool Utrecht en de auteur. Twijfelt u of u gegevens van Onderwijsweb correct worden gebruikt, neemt u dan contact op met de webredactie(redactie@onderwijsweb.nl).